

lönös, mert különösen lírai, egységes és teljességre törekvő nyelvi kísérlet ez a könyv. A plakátra is rávasalt méltatás, Szilasi László szavai szerint: „Márquez, Darvasi és Závada ízei... felvidéki családragény az új évezred elejéről”. Az én véleményem szerint azonban összetéveszthetetlenül Bánki ízei, s egy új magyar mágikus realizmus csírája. Márquez és a *Száz év magány* valóban felfedezhető benne, de ezt a szöveget inkább a szembetűnő különbözőségeket, mintsem az azonosságokat éltetik.

Az *Esőváros* élénk üzenete a mi pesti vakságunknak: az egzotikum itt van tőlünk másfél órányi autótúrra, az ismeretlenhez nem szükséges százezreket felemésztő kalandtúrra indulnunk – a félelmetessel való szembenézéshez pedig mindössze egy tükörre van szükségünk.

KÉPES GÁBOR

(*Magvető Könyvkiadó, Budapest, 2004, 304 oldal, 2390 Ft*)

VATHY ZSUSZA:

Angyalhíd

Sokan (?) hiszik úgy, nyilvánvalóan a legkülönbözőbb okokból, hogy a művészeti szférában nem lehetséges releváns kommunisztázás, és ha jobban belegondolok, tulajdonképpen

(végső soron) magam is e „sokak” közé tartozom. Kicsit normatívabban: az érvényes művészet nem kommunisztázik (nem is fasisztázik-antiszemitázik lépten-nyomon), mert snassz *nekije*. Nem az ő dolga. Ha pedig (elsődleges) dolga valakinek az ilyesmi, ne akarjon művészetet csinálni, hisz eleve nem is csinál... A „létező szocializmus” korszakával az egyik valóban súlyos probléma éppen esztétikai jellegű volt: a mérhetetlen ízléstelenség közegét teremtetten meg. Mi lenne, ha ezt a helyzetet utólag azzal kezelnék, hogy művészként még a témájától is távol tartjuk magunkat?

Vathy Zsuzsa *Angyalhíd* című műve pontosan az ellenkezőjét hordozza az előbbieken ismertetett elveknek, megfontolásoknak. Emiatt látszólag – főleg mivel erős és egyéni tehetség formális nagyregénye – rácaffol szavaimra. De csak látszólag. Lényegében azért *nem* vagy mégsem, mert ez a jó próza éppen a viszszaidézett és erős bírálattal illetett korszak idején kialakult epikai alakzat, az ún. „szocialista realizmus” remek iskolapéldáját teremti meg félezer oldalon. Pedig szándéka épenséggel nagyon nem-szocialista, ellenkezőleg, azt mondhatni róla: *polgári*. A bökkenő pontosan az, hogy tájainkon művészetelméletileg voltaképp minden „realizmus” erendően „szocialista”, hiszen emblematikus jelzésnél jóval több rejlik abban a megállapításban, hogy ép-

pen a mi Lukács Györgyünknek vannak „múlthatlan érdemei” az egész történeti-poétikai kérdéskör *teóriavalóság*ának kimunkálásában... Ilyen alapon pedig nem éri el igazi célját a tetszetősen komplex *Angyalhíd* semelyik erénye (pedig van néhány): ha egyszer az ideologikus (nem az ideológiai!) „alap” hibázik, cifraság csak a „felépítmény”. Akkor hiába a főszereplő lány megsokszorozódó, további négy létezősséggel kiegészülő, barátságos-fanyar transzcendenciával körülrajzolt *életei*. Hiába őrangyalának ambivalens, nagyon plasztikus működése, a köznapi mellé felzárkózó alternatív egzisztenciák körvonalazódása, köztük a hídszerű átjárhatóság. Akkor. De csakis akkor! Mert az emberi-társadalmi végkicsengés, az értelmezés jövője szempontjából jobban járunk mindannyian (olvasók, szerző[k]), ha legalább esztétikailag finomítunk valamit azon, amin történelmileg, politikailag a jelek szerint úgysem lehet.

Vajon hány alkotót tud még csatasorba állítani az *Angyalhíd* szerzőjének attitűdjéhez hasonló, az eszmeoktrojálás szintjén rég fantomává lett ellenséget mindinkább magamagának megképző „harcosság”? Másfél évtizednyire távolodva 1989 ugyan vértelen, de gazdaságilag ön-elsíbolt váltásától, úgy látszik, továbbra is akadnak nagyszabásúnak szánt irodalmi alkotások, amelyek szellemi legitimációjukat,

fő mondandójuk értelmét, pragmatikus sugallatuk végső energiáját láthatólag még mindig abból kívánják eredeztetni elsősorban, hogy mindegyre az előző társadalmi rendszer urait és fullajtárjait szidják. Nem annyira a jelen problémáit kérve rajtuk számon, hanem mazochista nosztalgiával, ám konstruáló erővel a múltba fordulva: *feléjük*. A valaha talán létező, de mára aktuálpolitikai szlogenekkel és szárnyaszegett közgazdasági gesztusokkal mindenestre aligha feltámasztható „polgári középosztály” leszármazottai szemszögéből persze egészen mostanáig (még mindig! és örökké!) olyan mértékűnek tűnhet fel az évszázados léptékben elszenvedett vereség, hogy azt csak folyamatos szellemi törlesztéssel vélhetik önmaguk számára elviselhetővé tenni. Miközben már az amnézia a társadalmi „valóság”.

Nem állítom, hogy az irodalomnak-művészetnek és befogadásának elsősorban egy kommunikációs mintázatokra épített modellel kell mérnie magát, de mindenképpen el kellene gondolkozni a fent jellemzett habitus artikulálhatóságáról, információközlő határfokáról.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(Európa Könyvkiadó, Budapest, 2003,
475 oldal, 1900 Ft)